

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 821.111-1.09„190/192”

АНГЛІЙСЬКА ЛІРИКА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ФЕНОМЕН МОДЕРНІЗМУ

Петро Васильович Рихло

peter.rychlo@gmail.com

Доктор філологічних наук, професор

Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Вул. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна

Анотація. Рецензується монографія Євгенії Семенівни Чернокової „Англійська лірика 1900–1920-х років і становлення модернізму” (Харків, 2013).

Ключові слова: англійська лірика, модернізм, георгіанці, „окопні поети”, Едвард Томас, Девід Герберт Лоренс, Езра Паунд, Томас Стернз Еліот.

Здавалося б, за останні десятиліття вітчизняне літературознавство закрило у вивченні зарубіжної літератури чимало білих плям. Особливо це стосується традиційного вектора дослідження літератур Західної Європи, скажімо, літератури „старої, доброї Англії”. Проте, виявляється, тут існують не просто окремі островки, а цілі незвідані континенти, де ще майже не ступала нога наших науковців. Такою terra incognita можна вважати англійську лірику першої третини ХХ століття, оскільки навчальний посібник російської дослідниці Грети Іонкіс „Английская поэзия XX века (1917–1945)” (М., 1980), що вийшов у світ понад тридцять років тому, аж ніяк не може репрезентувати всю складність цього літературного явища вже бодай через свою часову віддаленість та вельми тенденційні методологічні підходи. Отож монографія Є. С. Чернокової є, по суті, першою у вітчизняному літературознавстві спробою відхилити цю завісу мовчання, виходячи з нової, інтенсивно напрацьованої за останні десятиліття, джерельної бази та ґрунтуючись на сучасних методологіях. Однак її своєчасність продиктована не тільки новизною об’єкта дослідження, а насамперед тим естетико-художнім значенням, яке посідає цей літературний пласт в історії

розвитку англійської та європейської лірики, та проблемним формулюванням теми дослідження, яка розглядає даний літературний феномен крізь призму діалогу художніх напрямів, себто у жвавій взаємодії з провідними естетичними тенденціями епохи та в неупинній динаміці їх постійного оновлення.

Структура книги заснована на чітко продуманій концепції, яка дозволяє залучити до аналізу широкий масив художніх явищ та великий корпус поетичних текстів. Виходячи з детальної характеристики естетичної сутності георгіанства, яке можна вважати своєрідним мостом між романтизмом та модернізмом (глибокий філологічний аналіз елегії Томаса Гарді „Дрізд у сутінках” є тут безумовною парадигмою), авторка подає докладний огляд „антологічної” лірики георгіанців, що у сконцентрованому вигляді доволі опукло виявляє її естетичні доміанти. Реалістичні настанови георгіанців, що характеризувалися приматом емпіричного над раціональним, означали їхнє відмежування від вікторіанського спадку й відкривали нові перспективи поетичного осягнення світу, яке нерідко зближувало їх з імажизмом. На мій погляд, на цих кореляціях варто було зупинитися трохи докладніше, адже прагнення нових форм, якнайщільніша образність і лаконізм, поєднані зі звертанням до розмовної мови, близькість до зображуваного предмета, уникання декоративних елементів, заміна строгих метрів музикальним ритмом, звертання до нестрофічної будови вірша тощо є водночас і питомими рисами англійського імажизму. Очевидно, що провести тут точний вододіл не завжди можливо, проте варто було б усе-таки рельєфніше окреслити їхні спільності та деякі суттєві відмінності як в естетичному, так і у філософському вимірі.

Заявлені вже в назві роботи проблеми семантики та поетики англійської лірики зазначеного періоду наочно актуалізуються при розгляді теми Першої світової війни, де доводиться, що семантична палітра творчості т.зв. окопних поетів набагато складніша, ніж елементарна опозиція „апологія / анафема”. Глибокі сумніви і скепсис у підході до проблеми героїчного, відображені у воєнних сонетах Руперта Брука („Мир”, „Смерть”. „Солдат”), поезіях Вілфреда Овена („*Dulce et decorum est*”, „Полювання на вошей”) чи Айзека Розенберга („Світанок у траншеях”, „Звалище мертвих”), демонструють відчутний дрейф цієї традиційно сповненої високого пафосу естетичної категорії в бік банального й трагічного. Натуралістичні тенденції, наявні тут, тісно перегукуються з поезією й образотворчим мистецтвом німецького експресіонізму. Можливо,

варто було провести й цю паралель, оскільки вона могла б увиразнити синхронність і єдність розвитку європейського художнього простору, тим паче, що це також належить до контексту діалогу художніх напрямів.

Книга Є. С. Чернокової вдало поєднує панорамний принцип, втілений у двох перших розділах роботи, з монографічними оглядами творчості Едварда Томаса й Девіда Герберта Лоренса (третій та четвертий розділи). Щоправда, два перші підрозділи третього розділу, присвячені головно оцінкам лірики Е. Томаса в англomовній критиці та критичній діяльності самого поета, немовби випадають із проголошеної теми й порушують формальну стрункість дослідження, оскільки тут йдеться вже не про поезію, а про літературну критику, нехай і „поетичну”.

Проблеми, порушені в цих двох розділах, стосуються магістральних детермінант творчості названих поетів. Це традиція і специфіка зображення природи (тут дуже добрі перегуки з поезією англійських романтиків), поетологічні авторефлексії ліричного суб'єкта, сутність авторського й імперсонального бачення, метаморфози таких ліричних жанрів, як елегія й пастораль (Томас), онтологічні, антропологічні, міфологічні й містичні виміри ліричного твору та трансформації поетичного пізнання (Лоренс). Усі ці проблеми розглядаються в монографії з великою скрупульозністю, із залученням модерних літературознавчих методологій і з належною переконливістю. Відчувається глибоке знання первинних (поетичних) текстів та вміння аналізувати їх у широкому контексті провідних художніх напрямів і літературних шкіл минулих епох та сучасності. Тут дуже добре втілюється заявлений у назві книги принцип діалогічності естетичних явищ.

Завершальний (п'ятий) розділ книги, що присвячений ранній ліриці Езри Паунда (цикл „Г'ю Селвін Моберлі”) й Томаса Стернза Еліота („Портрет дами”), відзначається глибоким аналізом художнього хронотопу цих поетичних текстів, їх жанрового розмаїття, інтертекстуальних зв'язків та комунікативних стратегій. На моє переконання, цей аналіз здійснено з вельми тонким проникненням у поетику, стилістику, естетичні й емоційні параметри творчої лабораторії видатних англomовних поетів. Дар такого вдумливого проникнення у тканину ліричного твору доволі рідкісний, тому появу цієї книги можна вітати як дуже відрадний факт, особливо, коли взяти до уваги, що літературознавче осягнення творчості названих поетів значно відстає від усталеного в нашій естетичній свідомості аксіологічного уявлення про їхню роль у

прокладанні магістральних шляхів розвитку європейської лірики загалом.

Незважаючи на широту свого діапазону й величезний реальний обсяг опрацьованого матеріалу, монографія Є. С. Чернокової належить радше до „інтенсивних” досліджень, спостереження якого здатні породжувати глибокі смисли й цікаві узагальнення. Проблемну постановку дослідження вдалося повно й переконливо реалізувати – контекст діалогу художніх напрямів в англійській ліриці представлено різноаспектно, у численних інтертекстуальних зв’язках з літературною традицією, міфологією, творчістю сучасників.

До висловлених зауважень і побажань хотілося б долучити ще й таке: при характеристиці жанрових форм англійської лірики першої третини ХХ століття (ода, елегія, пастораль) варто було б акцентувати на проблемах їх історичної генези та на особливостях трансформативних процесів, яким вони піддалися в ліриці розглянутих у дослідженні англійських поетів, оскільки такий діахронний порівняльний зріз дав би змогу чіткіше виявити як усталені, невід’ємні детермінанти, так і новаторські елементи, привнесені в ці традиційні жанрові структури лірики англійськими поетами зазначеного історичного періоду.

Загалом перед нами зріле й завершене дослідження з ґрунтовними аналітичними викладками й добре вмотивованими висновками, яке відкриває завісу над надзвичайно цікавим періодом англійської лірики, який багато в чому визначив собою профіль її майбутнього розвитку.

1. Чернокова Є. С. Англійська лірика 1900–1920-х років і становлення модернізму : монографія / Є. С. Чернокова. – Харків : Компанія СМІТ, 2013. – 364 с.

АНГЛИЙСКАЯ ЛИРИКА НАЧАЛА ХХ ВЕКА КАК ФЕНОМЕН МОДЕРНИЗМА

Петр Васильевич Рыхло

peter.rychlo@gmail.com

Доктор филологических наук, профессор

Кафедра зарубежной литературы и теории литературы

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

Ул. Коцюбинского, 2, 58012, г. Черновцы, Украина

Анотация. Рецензируется монография Евгении Семеновны Черноковой „Англійська лірика 1900–1920-х років і становлення модернізму” (Харьков, 2013).

Ключевые слова: Ключові слова: английская лирика, модернизм, георгианцы, „окопные поэты”, Эдвард Томас, Дейвид Герберт Лоренс, Эзра Паунд, Томас Стернз Элиот.

THE ENGLISH LYRIC POETRY OF THE EARLY 20TH CENTURY AS A PHENOMENON OF MODERNISM

Petro Rychlo

peter.rychlo@gmail.com

The Department of World Literature and Theory of Literature

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

2 Kotsiubynskiy Street, 58012, Chernivtsi, Ukraine

Abstract. A monograph by Yevheniya Semenivna Chernokova “The English Lyrics of 1900–1920s and the Formation of Modernism” (Kharkiv, 2013) is under review.

Key words: English lyric poetry, modernism, Georgian poets, “Trench poets”, Edward Thomas, David Herbert Lawrence, Ezra Pound, Thomas Stearns Eliot.

References

1. Chernokova Y. *Anhliis'ka liryka 1900–1920-kh rokiv i stanovlennia modernizmu* [The English Lyrics of 1900–1920s and the Formation of Modernism]. Kharkiv, 2013, 364 p. (in Ukrainian).

Suggested citation

Rychlo P. *Anhliis'ka liryka pochatku XX stolittia iak fenomen modernizmu* [The English Lyric Poetry of the Early 20th Century as a Phenomenon of Modernism]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2014, no. 89, pp. 319–323. (in Ukrainian).

Рецензія прийнята до друку 24.11.2014 р.